VERSO-ohjelman tilastoraportti

2017

OSA 1

Lähtökohdat ja

koulutustoiminnan toteutumat ja palautteet

Suomen sovittelufoorumi ry:n tilasto
VERSO-ohjelman tuottamasta
varhaiskasvatusyksiköiden, koulujen ja oppilaitosten sovittelutoiminnasta

© Suomen sovittelufoorumi ry. 2018

VERSO-ohjelma

Toimittajat: Gellin Maija ja Johansson Janne

Tilastodatan kerääjät ja tallentajat: VERSO-ohjelman kouluttajat sekä yhteistyökoulut

www.sovittelu.com

www.sovittelu.com/vertaissovittelu

Helsinki 2018

Sisällys

1 VERSO-ohjelman toiminnan lähtökohdat 4
1.1 VERSO-ohjelma 4
1.2 Sosiaali- ja terveysministeriön avustuskeskus STEA tukijana 4
1.3 Sovittelu varhaiskasvatus- ja kasvatuskentällä osana sovittelun laajempaa toimintakulttuuria 5
1.4 VERSO-ohjelman tuottamat toiminnat 6
2 Tilastoinnin tulokset 8
2.1 Tilastoinnin lähtökohtia 8
2.2 Toteutuneet sovittelutoiminnan koulutukset 8
2.2.1 Koulutustapahtumat peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa 9
2.2.2 Koulutustapahtumat varhaiskasvatusyksiköissä 12
2.3 Palautteet koulutuksista 13
2.3.1 Palautteet Verso-toiminnan koulutuksista peruskouluilla ja toisen asteen oppilaitoksilla 13
2.3.2 Palautteet MiniVerso-koulutuksista varhaiskasvatusyksiköissä 15

1 VERSO-ohjelman toiminnan lähtökohdat

VERSO-ohjelman tilastoraportti 2017 koostuu kahdesta osasta. Tämä ensimmäinen osa kuvaa VERSO-ohjelman lähtökohtia sekä ohjelman tuottamaa koulutustoimintaa varhaiskasvatus- ja kasvatuskentällä. Tilastoraportin toinen osa kuvaa tilastotietoja kentän toiminnasta ja kerättyä palautetietoa kentältä. Toisen osan pohdintaluku kohdentuu koko tilastoraporttiin ja toimii osan 1 ja osan 2 yhteenvetona.

1.1 VERSO-ohjelma

Kasvatuskentän sovittelutoimintaa on toteutettu ja kehitetty Suomessa VERSO-ohjelman puitteissa vuodesta 2000 lähtien. Vuodesta 2006 lähtien VERSO-ohjelma on ollut osa yleishyödyllisen Suomen sovittelufoorumi ry:n toimintaa. VERSO-ohjelma tuo varhaiskasvatus-, kasvatus- ja opetusalan ammattilaisille sekä lapsille, oppilaille ja opiskelijoille restoratiivisia kohtaamisen menetelmiä arjen toimintaan. Restoratiivinen sovittelu tarjoaa vaihtoehtoisen tavan ratkaista lasten ja oppilaiden keskinäisiä sekä opettajien ja oppilaiden välisiä ristiriitoja koulun arkipäivässä. Sovittelu on selkeä toimintamalli, jonka avulla sovittelijoiksi koulutetut henkilökunnan jäsenet ja oppilaat auttavat osapuolia itse löytämään ratkaisun ristiriitaansa. Osapuolet saavat kertoa oman näkemyksensä tapahtuneesta, kuvata tuntemuksiaan ja pohtia eri ratkaisuvaihtoehtoja. Mallia noudattamalla edetään sopimukseen, jonka toteutumista seurataan. Tarkoituksena on vähentää päiväkoti- tai kouluyhteisön jäsenten välisiä konflikteja koko yhteisön vuorovaikutustaitoja edistämällä. Sovittelulla puututaan mieltä pahoittavaan toimintaan mahdollisimman varhain.

Koulusovittelukäsitettä käytetään yläkäsitteenä kaikesta oppilaitoksen sisällä tapahtuvasta sovittelusta. Vertaissovittelu ja aikuisjohtoinen sovittelu ovat menetelminä osa koulujen sovittelutoimintaa. Sovittelutoiminta ei poista koulun muita puuttumisen menetelmiä, mutta antaa hyvän työvälineen eritasoisten konfliktien lapsiystävällisen ja varhaisen huomioimisen ja käsittelyn toteuttamiseen. Sovittelutoiminta ei myöskään vähennä koulun ja kodin yhteistyötä. VERSO-ohjelma kouluttaa sekä oppilaita että henkilökunnan jäseniä sovittelijoiksi. Toimintaa ohjaa aina henkilökunnasta muodostuva tiimi.

Varhaiskasvatuskentälle kehitetty MiniVerso on yksinkertainen, sovittelun pelisääntöihin pohjautuva arjen työkalu varhaiskasvatuksen maailmaan. Se on selkeä toimintamalli, jonka avulla sovittelukoulutuksen saanut henkilökunta auttaa lapsia itse löytämään ratkaisuja ristiriitoihinsa. MiniVerson tavoite on luoda edellytykset lasta osallistavalle, kunnioittavalle, kuuntelevalle ja koko yhteisön hyvinvointia tukevalle toiminnalle. Päiväkodeissa sovittelu nivoutuu osaksi henkilökunnan osaamista.

1.2 Sosiaali- ja terveysministeriön avustuskeskus STEA tukijana

Sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA tukee VERSO-ohjelman tuottamaa varhaiskasvatus- ja opetusyhteisöjen sovittelutoimintaa Veikkauksen tuotoilla vuoden 2016 alusta alkaen. Aiemmin VERSO-ohjelma on saanut Sosiaali- ja terveysministeriön raha-automaattivaroista (RAY) suunnattua tukea vuosina 2008-2015 ja vuosina 2006-2007 tukea toimintaan myönsi Opetusministeriö. VERSO-ohjelma käynnistää koulutuksin sovittelutoimintaa päiväkodeissa, ala- ja yläkouluissa, yhtenäiskouluissa, lukioissa ja toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa. Lisäksi ohjelma vahvistaa läheisesti päiväkoti- ja kouluyhteisöihin liittyvien tahojen sovittelevan työotteen käyttöä kouluttamalla

esimerkiksi huoltajia, harrasteryhmien ohjaajia, koulun yhteydessä toimivien nuorisotilojen ohjaajia sekä oppilaitosten asuntoloiden ohjaajia.

Alueellisesti toimintaa tukevat myös yhteistyötahoina toimivat päiväkodit, koulut ja oppilaitokset sekä myös hankkeet, joista keskeisiä ovat kuntien omat päiväkotien ja koulujen hyvinvointia lisäävät hankkeet sekä koulukohtaiset projektit, valtakunnallinen LAPE-hanke, sekä yliopistot.

1.3 Sovittelu varhaiskasvatus- ja kasvatuskentällä osana sovittelun laajempaa toimintakulttuuria

Sovittelu perustuu restoratiiviseen lähestymistapaan, jossa on kyse ihmissuhteet, tunteet ja tarpeet huomioon ottavasta konfliktinhallintamenettelystä. Restoratiivinen lähestymistapa korostaa kohtaamiseen, dialogiin ja yhteistyöhön perustuvaa myönteistä prosessia, jossa pyritään osapuolten välisen ymmärryksen lisääntymiseen. Osapuolia kunnioitetaan oman konfliktinsa asiantuntijoina ja keskeisenä ajatuksena on tapahtuneen teon palauttaminen asianosaisille siten, että he voivat itse olla aktiivisia osallisia asiansa ratkaisussa. Toiminnan tavoitteena on korjata vääryys, vähentää osapuolille aiheutunutta traumaa ja eheyttää rikkoutuneet ihmissuhteet.

Kansainvälisellä tasolla suomalaisen koulusovittelun malli on saanut huomiota yhtenä lupaavana restoratiivisena menettelynä Euroopassa. Vuonna 2015 julkaistu Protecting Rights, Restoring Respect and Strengthening Relationships: A European model for Restorative Justice with Children and Young People (Chapman T. et al. 2015) avaa paitsi eurooppalaista myös suomalaista lasten ja nuorten sekä koulujen sovittelutoimintaa. Luettavissa: http://www.ejjc.org/eumodel

Pohjoismaisella tasolla suomalaisten koulujen sovittelutoimintaa on esitelty pohjoismaisten sovittelun tutkijoiden yhteisjulkaisussa *Nordic Mediation Research (Nylund A., Ervasti K., Adrian L. (eds.) 2018)*, joka on julkaisu 2018 Springer Publication'in Open Access -julkaisuna. Teos tarkastelee useassa luvussa konfliktien hallintaa ja sovittelua lasten ja nuorten sekä perheiden ja koulujen näkökulmasta. Luettavissa: https://www.springer.com/gp/book/9783319730189

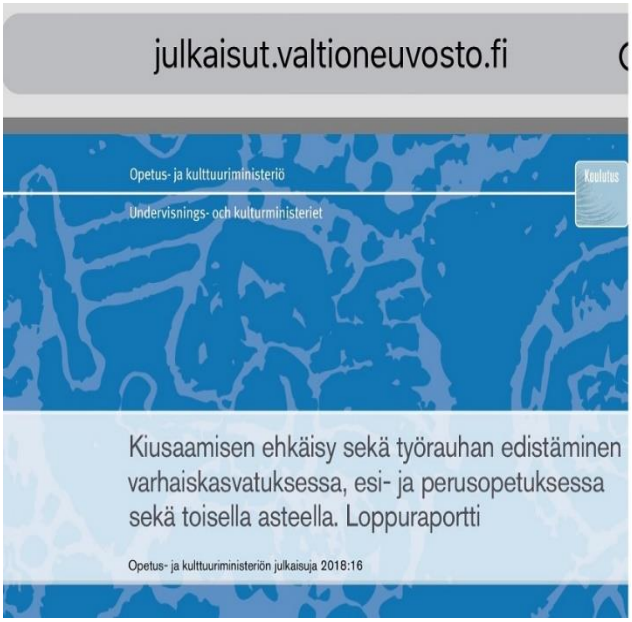

Kansallisella tasolla varhaiskasvatus- ja kasvatuskentän sovittelun toimintakulttuuri on osa työrauhan turvaamisen vahvistamista. Opetusministerin asettaman kiusaamisen ehkäisyä ja työrauhan edistämistä tarkastelleen työryhmän loppuraportti julkaistiin 16.3.2018.

Raportin kehittämisehdotus 9 vahvistaa hyvien käytäntöjen laajentamista. Kohta 9c (Luku 2):

Vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja kasvatuksen kentän sovittelun toimintakulttuuria ja sovittelupalvelujen hyödyntämistä jakamalla näistä tietoa päiväkodeille, kouluille ja oppilaitoksille sekä näiden lähiyhteisöille niin, että sovittelutoimintaa ja -palveluja voidaan ja osataan aktiivisesti hyödyntää erilaisia konfliktitilanteita selvittäessä.

Suomalaisen yhteiskunnan sovittelutoimintakulttuuri on kansainvälisessä vertailussa ainutlaatuista ja arvostettua. Restoratiivisen sovittelutoiminnan tietotaitoa on suomalaisille peruskouluille, toisen asteen oppilaitoksille ja päiväkodeille kehitetty ja tuotettu vuodesta 2001 lähtien. Yhteiskunnassamme tarjotaan varhaiskasvatus- ja opetustoimen kentän sovittelutoiminnan lisäksi mm. riita- ja rikossovittelun, katusovittelun, perhesovittelun, työyhteisösovittelun, naapuruussovittelun, vakavien rikosten sovittelun, tuomioistuinsovittelun ja asianajajaliiton sovittelun mahdollisuuksia.

Oppimisyhteisöissä arjen konfliktitilanteissa sovittelu tuottaa yhteistoimintaa niin, että lapsen tai oppilaan omaa asiantuntijuutta ja näkemystä arvostetaan, hänen kyvykkyyttään ilmaista ajatuksiaan, tunteitaan ja tarpeitaan sekä vastuunottoa tuetaan ja hänen voimaantumistaan oman yhteisönsä jäseneksi vahvistetaan. Tutkimusten mukaan restoratiivisen sovittelun toimintakulttuurin implementoiminen ja linkittäminen osaksi päiväkodin tai koulun työrauhaa turvaavaa suunnitelmaa toimii paitsi yhteisön jäsenten – lasten, oppilaiden, henkilöstön ja huoltajien - välittömänä konfliktin käsittelyn toimintamallina, myös ennaltaehkäisevänä ja sosiaalisia taitoja opettavana toimintakulttuurina ennen kuin konfliktit eskaloituvat. Vuorovaikutus- ja tunnetaitoja sekä konfliktinhallinnan oppimista tuetaan näissä yhteisöissä myös oppitunneilla hyödyntämällä restoratiivisia menetelmiä, kuten puhepiirejä ja paripiirejä, jolloin kohtaamisen taidot vahvistuvat. Toisaalta sovittelutoiminnan tietotaito ohjaa yhteiskunnan tarjoaman lakisääteisen ja osapuolille maksuttoman rikos- ja riita-asioiden sovittelun tai muiden sovittelupalvelujen piiriin, mikäli päiväkodin, koulun tai oppilaitoksen omat sovitteluresurssit eivät riitä. Näin varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä toisen asteen koulutus kiinnittyvät ja mallintavat omassa toiminnassaan yhteiskunnassa käytössä olevia sovittelun toimintamalleja. Lisäksi raportin sivuilla 66-67 avataan lyhyesti koulujen restoratiivisen toiminnan tutkimusten tuloksia. Opetusministerin asettaman työryhmän raportti on luettavissa: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-562-4

1.4 VERSO-ohjelman tuottamat toiminnat

VERSO-ohjelman tuottamalla sovittelutoiminnalla on kolme toimintamuotoa, joilla koulutettujen vapaaehtoisten sovittelijoiden toiminnalla tuetaan koko yhteisön arjen konfliktien käsittelyä seuraavasti:

1. **Vertaissovittelussa eli *Versossa*** koulutetut riidan osapuolia hieman vanhemmat *oppilaat eli* ***vertaissovittelijat*** sovittelevat vertaistensa eli muiden oppilaiden välisiä konflikteja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vertaissovittelijat toimivat fasilitaattoreina, joilla ei ole valtaa antaa rangaistuksia tai tehdä päätöksiä, vaan he auttavat osapuolia itse löytämään tilanteeseen ratkaisun niin, että konflikti ei enää osapuolten välillä jatku tai toistu. Vertaissovittelussa sovitellaan mm. nimittelyjä, haukkumisia, ikävää kommentointia kasvotusten, selän takana tai somessa, tönimistä, etuilua, syrjimistä, joka ilmenee niin ettei oteta mukaan leikkiin tai ryhmätehtävään, sekä toisen omaisuuden luvatta käyttämistä tai piilottamista, leikkien ja pelien säännöistä syntynyttä riitaa. Mikäli vertaissovittelu ei johda toivottuun tulokseen, ohjataan tapaus aikuisjohtoiseen sovitteluun tai muuhun koululla käytössä olevaan menettelyyn. Vertaissovittelijoiden toimintaa tukee aina VERSO-ohjelman kouluttama vapaaehtoisista henkilökunnan jäsenistä muodostuva ***Verso-ohjaajien*** tiimi, joka arvioi aina tapauskohtaisesti mikä tilanne ohjataan vertaissovitteluun ja mikä taas tarvitsee koulun muita menettelyjä.

2. ***Aikuisjohtoisessa sovittelussa*** restoratiivisen lähestymistavan ja sovittelun koulutuksen (*RESTO-koulutus*) saaneet henkilökunnan jäsenet sovittelevat koulussa tapahtunutta kiusaamista tai loukkaantumista aiheuttanutta tekoa. Aikuisjohtoisen sovittelun osapuolina voivat olla oppilaat tai oppilas ja henkilökunnan jäsen. Lisäksi rehtorit, jotka ovat käyneet RESTO-koulutuksen, ovat sovitelleet myös tapauksia, joissa osallisina ovat olleet huoltajat, oppilaat ja/tai henkilökunnan jäsenet. Soviteltavat tapaukset ovat luonteeltaan sellainen, ettei se sovellu vertaissovitteluun, mutta toisaalta se ei täytä rikoksen

tunnusmerkkejä. Vanhempien osallisuus on näissä tapauksissa tärkeää ja henkilökunnan asiantunteva tilannekohtainen arviointi tarkoituksenmukaisesta menettelystä ohjaa tapauksen käsittelyä. Syventävän RESTO-koulutuksen käyneet henkilökunnan jäsenet toimivat sovittelijatehtävän lisäksi koulunsa sovittelutyön asiantuntijoina yhdessä vertaissovittelijoiden ja Verso-ohjaajien kanssa.

3. ***MiniVerso*** on VERSO-ohjelman varhaiskasvatuskentälle kehittämä sovittelumalli, joka toimii yksinkertaisena, sovittelun pelisääntöihin pohjautuvana työkaluna varhaiskasvatuksen arjessa. Se on selkeä toimintamalli, jonka avulla sovittelukoulutuksen saanut *henkilökunnan jäsen* auttaa lapsia itse löytämään ratkaisuja ristiriitoihinsa. MiniVerso luo edellytykset lasten osallisuudelle, jossa lasta kunnioitetaan ja kuunnellaan. Riitojen ratkaisu sovitellen ei leimaa lapsia pahoiksi ja hyviksi. Kasvattajien sovittelevan työotteen myötä tavoitteena on edistää lasten osallisuutta ja elämäntaitoja. Ajatuksena on kasvattajien asenteiden muuttaminen niin, että ristiriitatilanteet ymmärrettäisiin tavalliseen elämään kuuluviksi ja erimielisyyksien ratkaiseminen enemmän oppimistilanteeksi kuin hankalaksi tai ikäväksi välikohtaukseksi. MiniVerso antaa riitatilanteissa mahdollisuuden lapselle muuttaa toimintatapaansa riidoissa rakentavammaksi kuin se tapa jolla hän on aiemmin toiminut konflikteissa. Lapsi oppii sovittelevampaa käyttäytymistä vain sovitellen toistojen kautta.

VERSO-ohjelma rakentaa kouluille ja oppilaitoksille arjen konfliktien hallintaan sovittelutoiminnan porrastetun mallin. Tavoitteena on luoda yhtäläinen ja läpinäkyvä konfliktien hallintamenettely kaikkien yhteisön jäsenten käyttöön niin, että arjen konflikteja voidaan käsitellä yhdessä kaikkien osapuolten kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Sovittelu ei poista muita työrauhan turvaamisen menetelmiä, mutta toimii osapuolten omaa asiantuntijuutta ja osallisuutta hyödyntävänä menetelmänä, jossa ei etsitä syyllisiä tai osoiteta sanktiota vaan vuorovaikutuksessa lisätään ymmärrystä niin, että osapuolet voivat itse oman konfliktinsa ratkaista. Tiedottamisella on keskeinen merkitys toiminnan käynnistämisessä ja ylläpidossa, jotta henkilökunta, oppilaat ja huoltajat voivat sovittelua hyödyntää. Oheinen kaavakuva avaa sovittelun käytäntöä kouluissa ja oppilaitoksissa.

Kuvio 1. Sovittelun prosessi kouluissa ja oppilaitoksissa

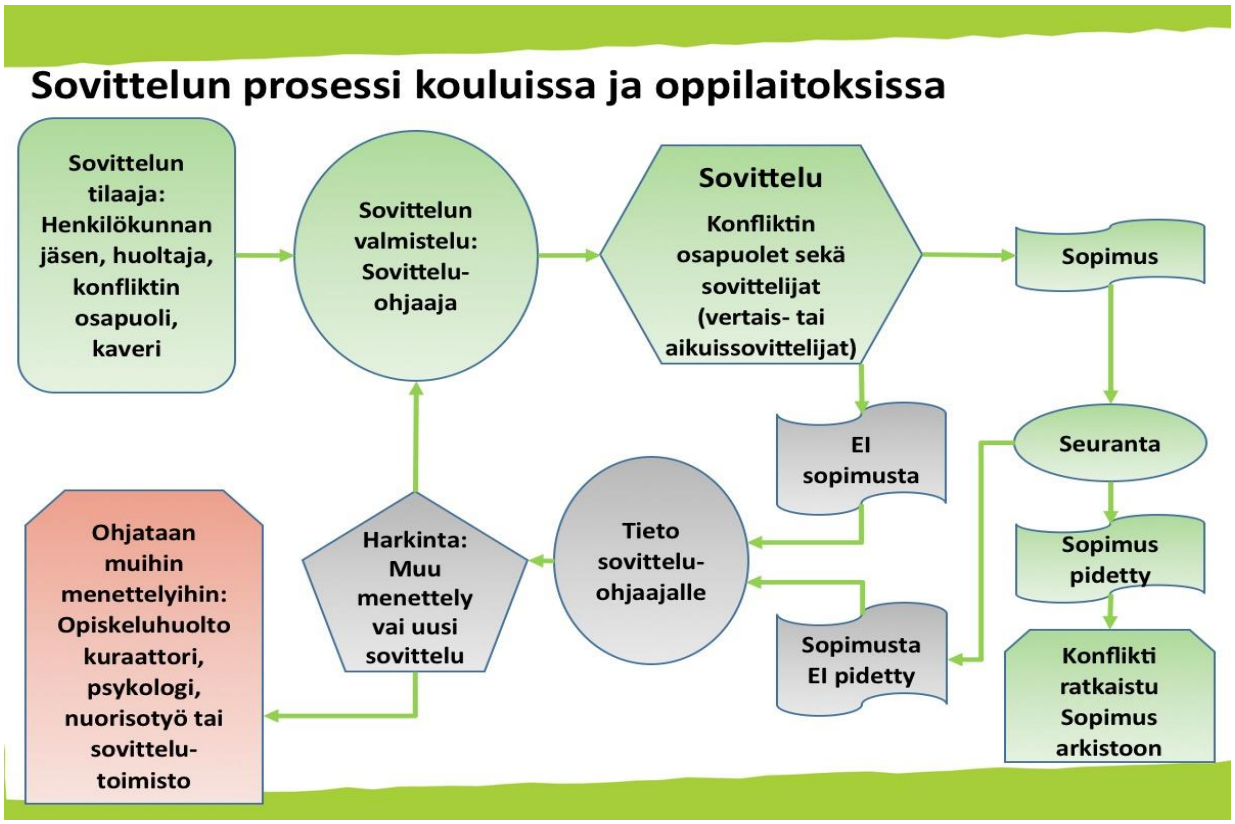

Havaitun tai tiedossa olevan konfliktin voi sovitteluun ohjata kuka tahansa koulun tai oppilaitoksen yhteisön jäsen. Sovitteluohjaajana toimiva aikuinen (Verso-ohjaaja ja/tai RESTO-sovittelija) arvio tilanteen ja ohjaa osapuolet joko vertaissovitteluun tai aikuisjohtoiseen sovitteluun. Sovittelutilanteeseen osallistuvat sovitusti konfliktin osapuolet sekä yleensä kaksi koulutettua sovittelijaa. Sovittelussa syntynyt sopimus kirjataan muistiin siten kuin osapuolet haluavat ja sopimukseen merkitään seuranta-aika, jolloin sopimuksen pitämistä – useimmiten sovittua käyttäytymisen muutosta - tarkastellaan. Yli 90% sovitteluun ohjatuista tapauksista johtaa sopimukseen, jonka todetaan seurannassa pitäneen. Mikäli sopimusta ei synny tai sopimusta ei ole pidetty, siirtyy tapaus uudelleen aikuisen harkintaan ja sieltä tarkoituksenmukaiseksi katsottuun menettelyyn. Näin esiin tulleet tapaukset päätyvät aina aikuisen ohjauksen mukaisesti sopivaan menettelyyn eivätkä tilanteet jää käsittelemättä.

2 Tilastoinnin tulokset

2.1 Tilastoinnin lähtökohtia

Jatkuva arviointi ja palautteen kerääminen kentän toiminnasta on keskeinen osa VERSO-ohjelman toiminnan kehittämistä. Vuosien varrella VERSO-ohjelman käynnistämää toimintaa on tutkittu sekä VERSO-ohjelman henkilöstön toimesta että ulkopuolisena arviointina. STEA (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus) tukee toimintaa Veikkauksen tuotoilla ja osaltaan edellyttää tarkkaa tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden arviointia. STEA ohjeiden mukaisesti toiminnasta kerätään paitsi laadullista palaute- ja arviointitietoa myös määrällistä tilastotietoa. Tämä tilastoraportti ei ole tutkimus vaan toimii yhteenvetona kerätystä datasta.

Tämä raportti avaa vuoden 2017 aikana ja keväällä 2018 kerättyä tietoa vuoden 2017 aikana toteutuneesta toiminnasta eri lähtökohdista. VERSO-ohjelma kerää tietoa toteutuneista koulutuksista ja koulutuksiin osallistuneiden määristä sekä laadullista tietoa koulutuspalautteina. Lisäksi kerätään tietoa VERSO-ohjelman sovittelukoulutuksen saaneiden oppilaiden ja henkilökunnan jäsenten sovittelutoiminnasta, toteutuneista sovitteluista ja niiden luonteista sekä määristä sekä näiden toimijoiden ja sovittelussa osapuolina olleiden oppilaiden näkemyksistä.

Tilastointi kohdentuu kolmeen eri toimintamuotoon. Ensinnäkin tilastointi antaa tietoa *Verso-toiminnasta*, jolla tarkoitetaan vertaissovittelijoiksi koulutettujen oppilaiden ja heitä ohjaavien henkilökunnan jäsenten tuottamaa vertaissovittelutoimintaa kouluilla tai oppilaitoksilla. Lisäksi Verso-toiminnasta kerätään tietoa myös vertaissovittelussa osapuolina olleilta oppilailta. Toiseksi tilastoinnilla kerätään tietoa *MiniVerso-toiminnasta*, jolla tarkoitetaan varhaiskasvatusyksiköissä sovitteluun ja restoratiiviseen työotteeseen koulutettujen henkilökunnan jäsenten toimintaa. Kolmanneksi tilastoinnilla kartoitetaan restoratiivisen sovittelun syventävän RESTO-koulutuksen saaneiden henkilökunnan jäsenten toteuttamaa *aikuisjohtoista sovittelua ja restoratiivista työotetta*.

2.2 Toteutuneet sovittelutoiminnan koulutukset

VERSO-ohjelman kohderyhmänä ovat päiväkotien lapset ja henkilökunta, peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten oppilaat ja opiskelijat sekä henkilökunta sekä lasten ja oppilaiden huoltajat. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2016 Suomessa oli 2339 peruskoulua, 342 lukiota ja 99 toisen asteen ammatillista oppilaitosta. Peruskouluissa oli 532 700 oppilasta, lukiossa 112 200 opiskelijaa ja toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa 164 500 opiskelijaa vuonna 2016. Tilastokeskuksen mukaan peruskoulujen ja oppilaitosten

määrän kehitys on laskeva. Päiväkodeista emme vastaavaa tilastoa tiedä, mutta THL:n mukaan varhaiskasvatuksessa oli kaikkiaan 245 650 lasta vuonna 2015.

VERSO-ohjelman puitteissa edellä mainitut kasvatus- ja opinahjot henkilöstöineen, lapsineen ja oppilaineen ymmärretään niin sanotuiksi loppukohderyhmiksi, joita tavoitetaan VERSO-ohjelman kouluttamien sovittelun toimijoiden toiminnan kautta. Sovittelun toimijoilla tarkoitetaan päiväkoteihin, kouluihin ja oppilaitoksiin koulutettuja vapaaehtoisina toimivia vertaissovittelijoita (oppilaita), vertaissovittelutoiminnan ohjaajia sekä aikuisia sovitteluosaajia (aikuissovittelijoita). VERSO-ohjelman työntekijät täyttävät työtehtäviinsä liittyen vuositilastoa, johon toteutuneet koulutukset ja osallistujamäärät merkitään.

Kuvio 2. Verso-toimintaan peruskouluilla ja toisen asteen oppilaitoksilla koulutettujen yksiköiden määrän kehitys

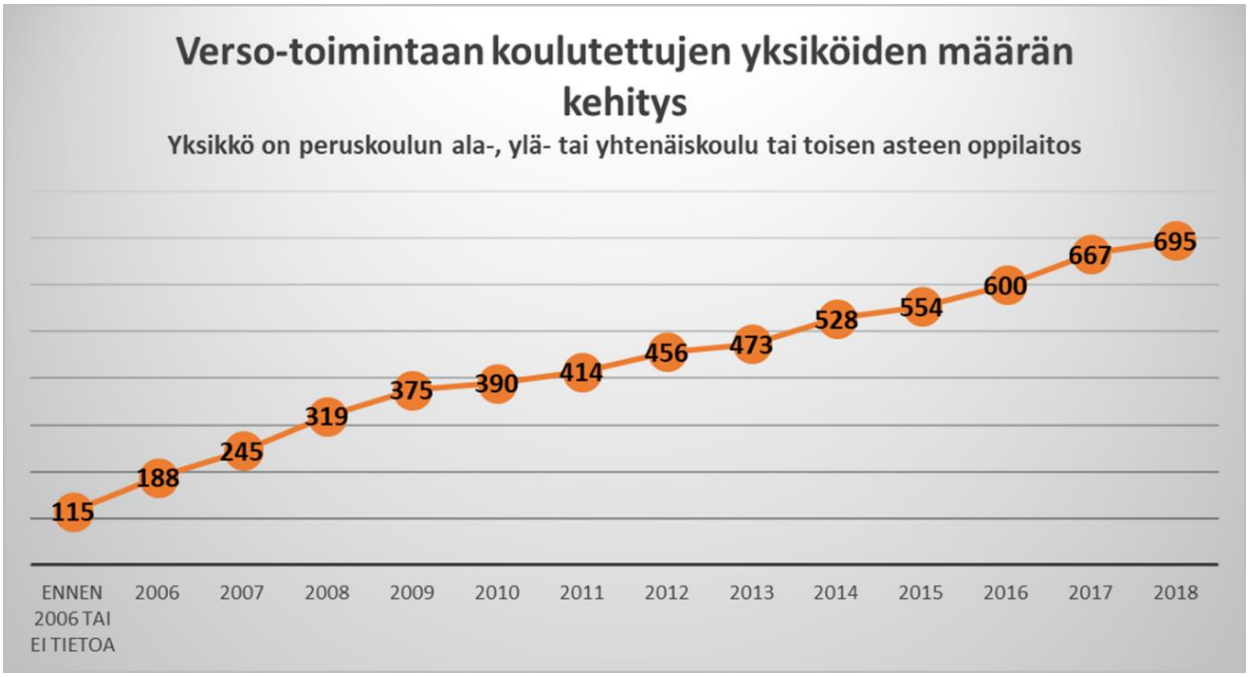

Verso-toiminta käynnistyi koulutuksin vuonna 2001. Kuvio 2. kuvaa Verso-toimintaan koulutettujen yksiköiden määrän kehitystä. Ennen vuotta 2006 ei tarkkoja tilastoja kerätty, joten tieto alkuvuosilta on viitteellinen. Avustusrahoitusten (OKM 2006-2007; RAY 2008-2016; STEA 2016-) myötä myös tilastodatan keruu ja raportointi on tarkentunut ja monipuolistunut. Vuoden 2018 kevätkauden päättyessä Verso-toiminta oli VERSO-ohjelman koulutuksin käynnistetty yhteensä 695 peruskouluyksikössä tai toisen asteen yksikössä. Tämän raportin seuraavissa luvuissa kuvataan VERSO-ohjelmassa vuonna 2017 toteutuneiden koulutusten määrät, sovittelutoiminaan koulutettujen henkilöiden määrät sekä koulutettujen yksiköiden määrät.

2.2.1 Koulutustapahtumat peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa

Peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa Verso-toimintaa käynnistettiin ja ylläpidetiin vuonna 2017 yhteensä 101 yksikössä yhteensä 268 koulutustapahtumassa, joihin osallistui yhteensä 5442 osallistujaa. Verso-toiminnan uusina yksikköinä käynnisti 67 koulua tai oppilaitosta. RESTO-koulutukseen osallistuttiin yhteensä 53 eri yksiköstä. Yksiköllä tarkoitetaan peruskoulua tai toisen asteen oppilaitoksen yksikköä.

Kuvio 3. VERSO-ohjelman koulutustapahtumat peruskouluilla ja toisen asteen oppilaitoksilla vuonna 2017

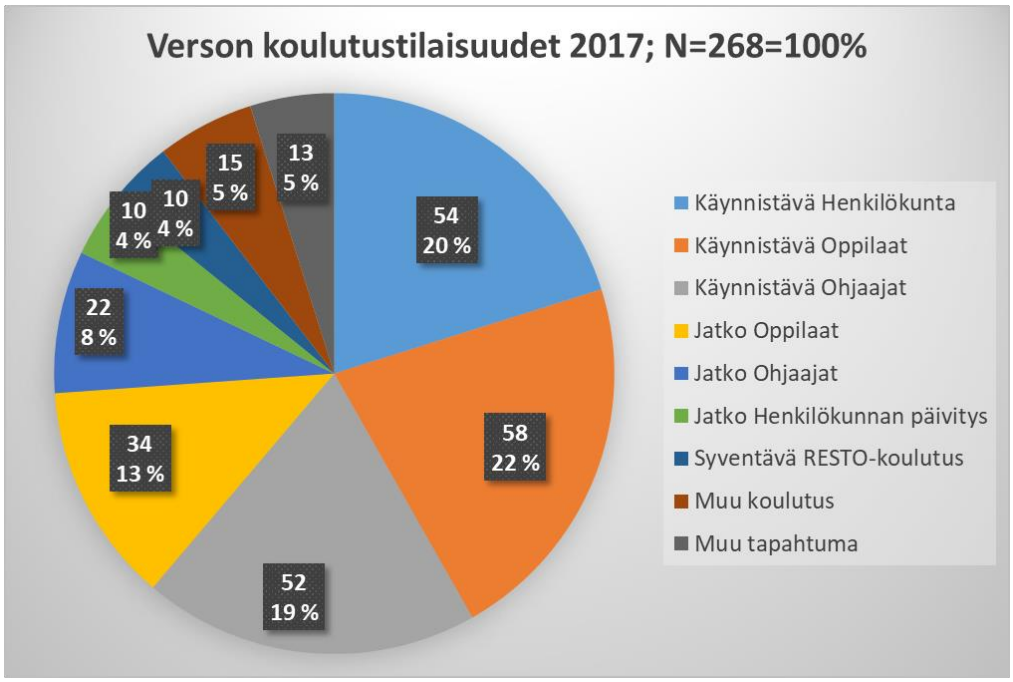

Verso-toiminta käynnistyy kolmen koulutuksen toteutuksella. Pienet yksiköt koulutetaan usein useamman koulun yhteisissä koulutuskokonaisuuksissa. Käynnistävään henkilökunnan koulutukseen osallistuu pääsääntöisesti koko koulun henkilöstö. Koulutuksessa annetaan perustiedot vertaissovittelutoiminnasta, pohditaan yhdessä koulun konflikteja ja tarkastellaan sitä, mihin tilanteisiin ja miten vertaissovittelu toimii. Näitä koulutuksia toteutui 54. Käynnistävä oppilaskoulutus antaa valitulle oppilasryhmälle (n. 20 oppilasta/yksikkö) tiedot ja taidot toimia vertaissovittelijana. Vuonna 2017 uusia vertaissovittelijoita koulutettiin 58 koulutuksessa. Käynnistävä ohjaajien koulutus puolestaan antaa valituille henkilökunnan jäsenille (3-8 hlöä) valmiudet Verso-toiminnan käytännön ohjaamiseen ja tukemiseen koululla. Vuoden 2017 aikana verso-ohjaajia koulutettiin 53 koulutuksessa.

Jatkokoulutukset toteutuvat useimmiten 1-2 vuoden kuluttua Verso-toiminnan käynnistämisestä. Jatkokoulutuksissa koulutetaan pääsääntöisesti lisää Verso-toiminnan toteuttajia eli vertaissovittelijoita ja Verso-ohjaajia koulun tarpeisiin. Lisäksi jatkokoulutuksissa päivitetään koko henkilökunnan sovittelutietoja. Vuonna 2017 vertaissovittelijoita koulutettiin yhteensä 34 ja verso-ohjaajia 22 jatkokoulutuksessa. Henkilökunnan päivityksiä pidettiin 10.

Syventävä RESTO-koulutus on suunnattu Verso-toimintaa ylläpitävien yksiköiden henkilökunnan jäsenille. Koulutus antaa vahvat valmiudet sovittelutoiminnan tukemiseen omalla koululla ja lisäksi osallistujat oppivat restoratiivisen sovitteluprosessin ohjaamisen ja sanoituksen. Näin Verso-toimintaa voidaan tarvittaessa täydentää koulun henkilökunnan sovitteluosaamisella. Tilastotiedon keruuseen tehtiin muutoksia vuoden 2017 osalta ja koulutukset ja osallistujat kirjataan nyt koulutuskokonaisuuksittain. RESTO-koulutus toteutuu joko 4 lähipäivän tai 6 lähipäivän kokonaisuuksina. Syventäviä RESTO-koulutuksia toteutui vuonna 2017 yhteensä 10.

Kuvio 4. Verso-koulutuksiin osallistuneiden määrät koulutuksittain vuonna 2017

Verso-toiminnan koulutustilaisuuksiin osallistui vuonna 2017 yhteensä 5442 henkilöä, joista 1861 oli oppilaita/opiskelijoita ja 3581 aikuisia pääosin koulujen ja oppilaitosten henkilökuntaa. Kuvio 4 avaa osallistujien määrät koulutuksittain. Vertaissovitteluun liittyviin koulutuksiin, joita ovat kuviossa esitetyt *käynnistävät* koulutukset sekä *jatko*koulutukset, osallistui yhteensä 4296 henkilöä. Henkilökunnan jäseniä syventävään sovitteluosaamiseen RESTO-koulutuksella koulutettiin 172 henkilöä. Lisäksi muihin koulutuksiin sekä tapahtumiin osallistui yhteensä 974 henkilöä.

2.2.2 Koulutustapahtumat varhaiskasvatusyksiköissä

MiniVerso-toiminnan koulutukset käynnistyivät vuonna 2011. Vuoden 2017 loppuun mennessä oli toimintaan koulutettu yhteensä 1178 varhaiskasvatuksen yksikköä. Varhaiskasvatusyksiköllä tarkoitetaan päiväkotiyksikköä, ryhmäperhepäivähoitoyksikköä tai perhepäivähoitoyksikköä.

Kuvio 5. MiniVerso-toimintaan koulutettujen varhaiskasvatusyksiköiden määrän kehitys 2011-2017

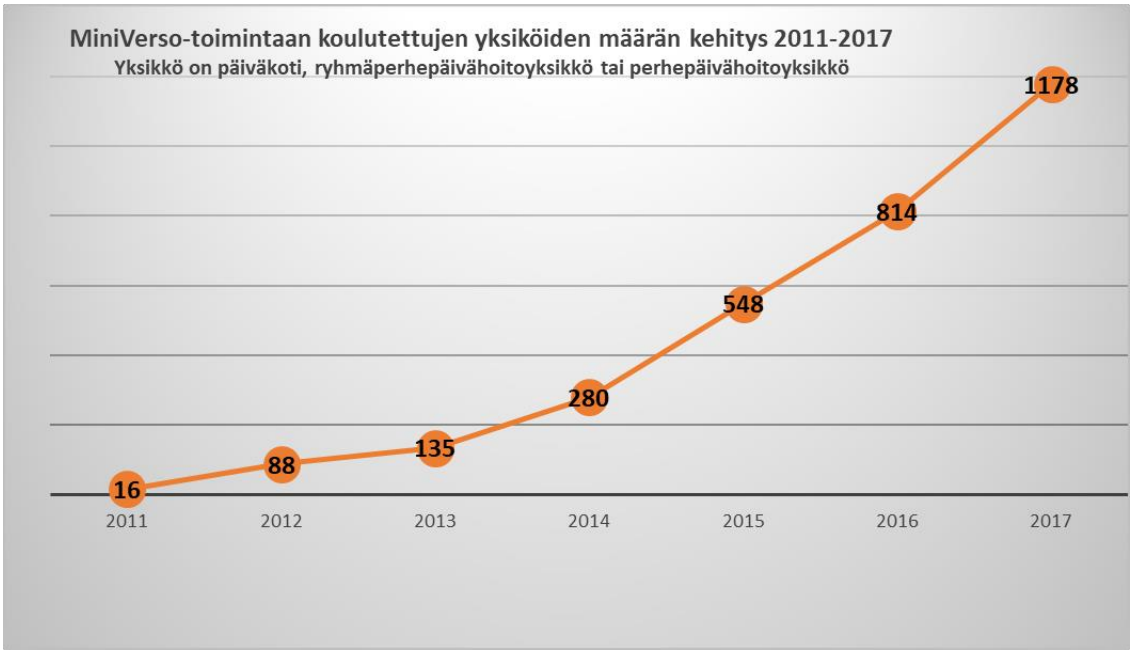

Varhaiskasvatuskentällä MiniVerso-toimintaa käynnistettiin ja ylläpidettiin vuonna 2017 yhteensä 368 varhaiskasvatusyksikössä yhteensä 264 koulutustapahtumassa, joihin osallistui yhteensä 6384 osallistujaa. Yhteen koulutustapahtumaan osallistuu henkilöstöä ja lapsia yleensä useista yksiköistä yhtä aikaa.

Kuvio 6. MiniVerso-toiminnan koulutustapahtumat vuonna 2017

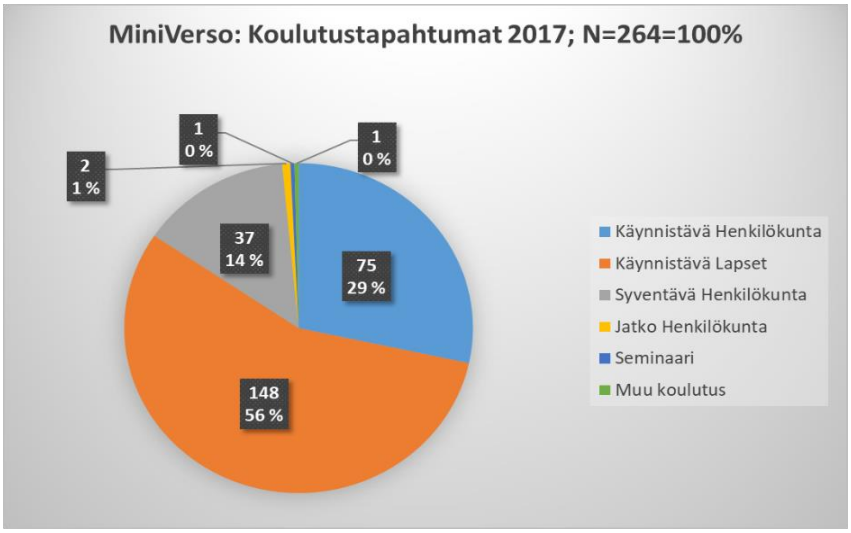

MiniVerso-toiminta käynnistyy varhaiskasvatusyksiköissä henkilökunnan koulutuksella, jossa avataan sovittelevan ja restoratiivisen lähestymistavan lähtökohtia ja opitaan sovittelun käyttö arjen työvälineenä. Käynnistäviä henkilökunnan koulutuksia toteutui 75. Käynnistävä lasten koulutus on nukketeatterin keinoin toteutettu koulutus varhaiskasvatusyksiön lapsille. Esitys on vuorovaikutteinen niin, että lapset oppivat sen

aikana olemaan osallisina riitojensa ratkaisuissa sekä pyytämään aktiivisesti koulutetuilta henkilökunnan jäseniltä mahdollisuutta MiniVerso-prosessissa ratkoa riitojaan. Käynnistäviä lasten koulutuksia toteutui 148. Syventävä henkilökunnan koulutus puolestaan tarkentaa ja kehittää yksikkökohtaisesti restoratiiviseen sovittelutoiminnan käynnistämistä ja vastaa arjen toiminnassa nouseviin kysymyksiin. Syventäviä henkilökunnan koulutuksia toteutui 37 vuonna 2017. Jatkokoulutukset toimivat henkilökunnalle suunnattuina tietotaitoa päivittävinä koulutuksina ja näitä toteutui 2. Lisäksi MiniVerson tiimi osallistui 2 eri seminaarin tai muuhun koulutukseen.

Kuvio 7. MiniVerso-toiminnan koulutuksiin osallistuneiden määrät vuonna 2017.

MiniVerso-toiminnan koulutukset painottuvat varhaiskasvatusyksiköissä toteutuviin koulutuksiin. Tavoitteena on tarjota kaikille sovittelua käynnistävän yksikön henkilökunnan jäsenille osallistumismahdollisuus. Vuonna 2017 MiniVerso-toiminnan käynnistäviin koulutuksiin osallistui yhteensä 2315 henkilökunnan jäsentä, mikä oli 36% kaikista MiniVerso-koulutuksiin osallistuneista. Lapsia MiniVerso-koulutuksiin osallistui vuonna 2017 yhteensä 3562 henkilöä mikä oli 56% kaikista MiniVerson koulutuksiin osallistuneista. Henkilökuntaa koulutettiin vuonna 2017 syventävissä koulutuksissa yhteensä 398 henkilöä. Jatkokoulutuksiin, seminaareihin ja muihin koulutustilaisuuksiin osallistui yhteensä 109 henkilöä.

2.3 Palautteet koulutuksista

VERSO-ohjelman puitteissa kerätään välitöntä palautetta koulutuksista vuosittain palautelomakkeella, joka jaetaan kaikille osallistuneille koulutuksen lopussa ja täytetyt lomakkeet kerätään kouluttajan toimesta talteen koulutuksen päättyessä. Lomakkeilta tieto siirretään osana kouluttajien tehtäväkuvaa excel-taulukoihin, joiden avulla tuotetaan tilastoraportteja niin kehittämistyön kuin rahoittajankin tarpeisiin.

2.3.1 Palautteet Verso-toiminnan koulutuksista peruskouluilla ja toisen asteen oppilaitoksilla

Verso-toiminnan koulutuksista kerättiin palautetta otantana keväällä 2017 yhteensä 14 koulutuksesta. Kyselylomake jaettiin kaikille näissä koulutuksessa olleille. Vastausprosentti oppilaiden osalta oli 100% ja henkilökunnan osalta 94,7%. Täytetyn palautelomakkeen palautti yhteensä 335 henkilöä, joista 145 oli oppilaita ja 190 henkilökunnan jäseniä.

Kyselyllä selvitettiin koulutuksiin osallistuneiden mielipiteitä koulutuksen hyödyllisyydestä ja siitä miten paljon valmiuksia koulutus antoi sekä pyydettiin antamaan koulutukselle numeerinen arvosana.

Kuvio 8. Vastaukset kysymykseen koulutuksen hyödyllisyydestä

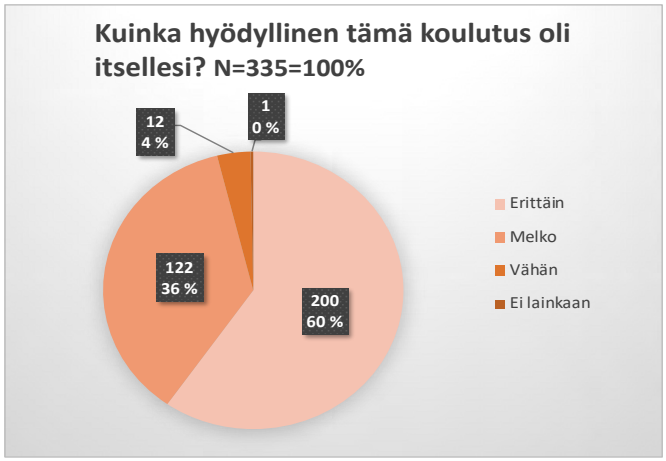

Enemmistö osallistujista (60%) piti koulutusta erittäin hyödyllisenä ja 36% osallistujista piti koulutusta melko hyödyllisenä. Vain yksi henkilö ei kokenut hyötyneensä koulutuksesta lainkaan ja 12 (4%) henkilöä ilmoitti koulutuksen olleen vain vähän hyödyllistä.

Kuvio 9. Vastaukset koulutuksen tuottamista valmiuksista

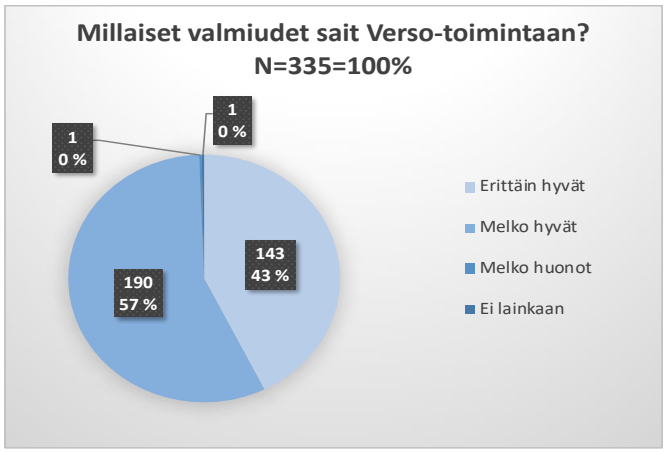

Vastaajista 143 henkilöä (43%) kertoi saaneensa koulutuksessa erittäin hyvät valmiudet ja 57% melko hyvät valmiudet sovittelutoimintaan. Yksi henkilö ilmoitti, ettei valmiuksia ollut saanut lainkaan ja samoin yksi henkilö ilmoitti saaneensa vain melko huonot valmiudet.

Kuviot 10. ja 11. Oppilaiden ja henkilökunnan valmius sovittelutoimintaan

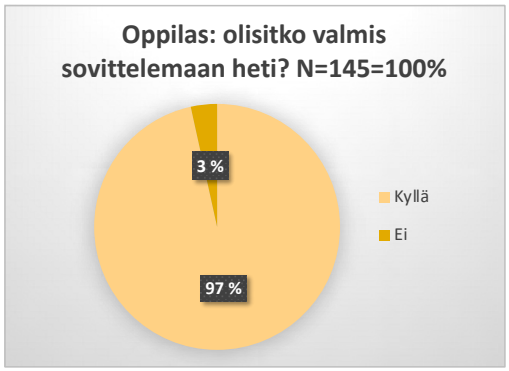

Kuvion 10. mukaisesti koulutuksiin osallistuneesta 145 oppilaasta 97% ilmoitti olevansa valmis toimimaan sovittelijana heti koulutuksen jälkeen. Kolme oppilasta ilmoitti, ettei ole valmis sovittelemaan. Kuviossa 11. kuvatusti koulutuksiin osallistuneista 190 henkilökunnan jäsenestä 89% ilmoitti olevansa valmis tekemään sovittelun tilauksia ohjatakseen arjessa havaitsemiaan konflikteja vertaissovitteluun. 11% henkilökunnan jäsenistä ei ollut valmis sovittelutilauksia tekemään heti koulutuksen päättyessä.

Kuvio 12. Koulutusten yleisarvosana

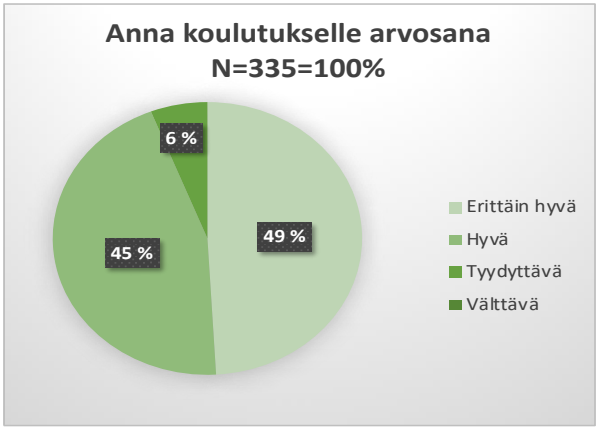

Kaikista vastaajista 49% (165 vastaajaa) antoi koulutuksille arvosanan erittäin hyvä. 45% (151 vastaajaa) vastaajista arvio koulutukset arvosanalla hyvä ja 6% (20 vastaajaa) piti koulutuksia tyydyttävinä. Yhtään arvosanaa välttävä ei annettu.

2.3.2 Palautteet MiniVerso-koulutuksista varhaiskasvatusyksiköissä

MiniVerso toimi itsenäisenä jatkoprojektina VERSO-ohjelman rinnalla vuosina 2016-2017. Vuoden 2018 alussa MiniVerso-toiminta organisoitui osaksi VERSO-ohjelmaa. Vuosien 2016-2017 palautteet on kouluttajien työtehtävien osana tallennettu koko jatkoprojektin eli vuodet 2016 ja 2017 kattavaan tilastoon. Näiden vuosien aikana MiniVerso-koulutuksista kerättiin palautetta aikavälillä tammikuu 2016 – kesäkuu 2017 yhteensä 169 koulutuksesta, joissa osallistujina olivat henkilökunnan jäsenet. Koulutuspalautteita kertyi yhteensä 2789 henkilöltä. Kaikki lomakkeen saaneet palauttivat kokonaan tai osin täytetyn kyselyn.

Kuvio 13. MiniVerso koulutuksen hyödyllisyys

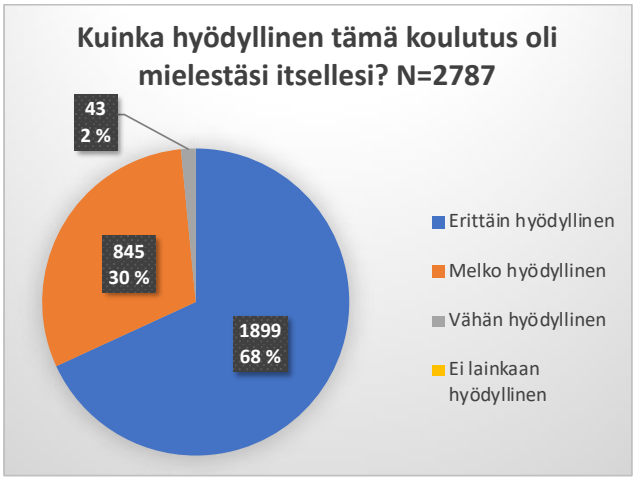

Tähän kysymykseen saatiin yhteensä 2787 (=100%) vastausta. Vastaajista 68% piti koulutusta erittäin hyödyllisenä ja 30% melko hyödyllisenä. 2% piti koulutusta vähän hyödyllisenä. Kaksi kyselylomakkeen palauttanutta ei vastannut lainkaan tähän kysymykseen.

Kuvio 14. MiniVerso-koulutuksesta saadut valmiudet sovittelutoimintaan

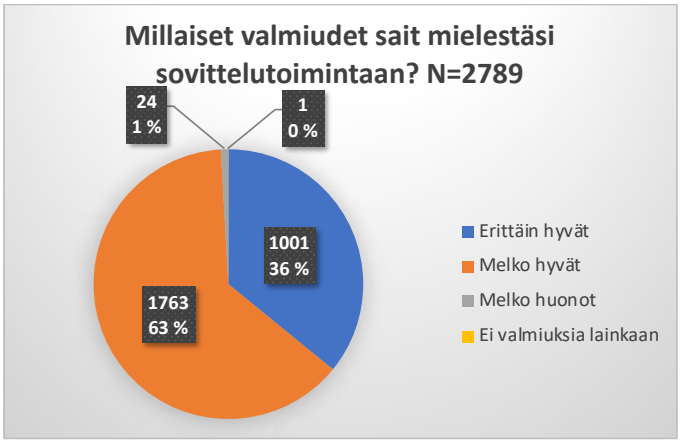

Tähän kysymykseen vastasi yhteensä 2789 (=100%) koulutukseen osallistunutta. Vastaajista 36% ilmoitti saaneensa koulutuksessa erittäin hyvät valmiudet sovittelutoimintaan. Melko hyvät valmiudet ilmoitti saaneensa 63% vastaajista. 1% vastaajista koki saaneensa vain melko huonot valmiudet koulutuksen aikana.

Kuvio 15. Valmius aloittaa sovittelutoiminta heti koulutuksen jälkeen

Tähän kysymykseen saatiin 2782 vastausta (=100%). Vastauslomakkeen palauttaneista 7 henkilöä ei vastannut lainkaan tähän kysymykseen. 98% vastanneista ilmoitti olevansa heti valmis harjoittelemaan sovittelua käytännössä. Vain 2% ilmoitti, ettei tätä valmiutta heillä ole.

Kuvio 16. MiniVerso-koulutusten yleisarvio

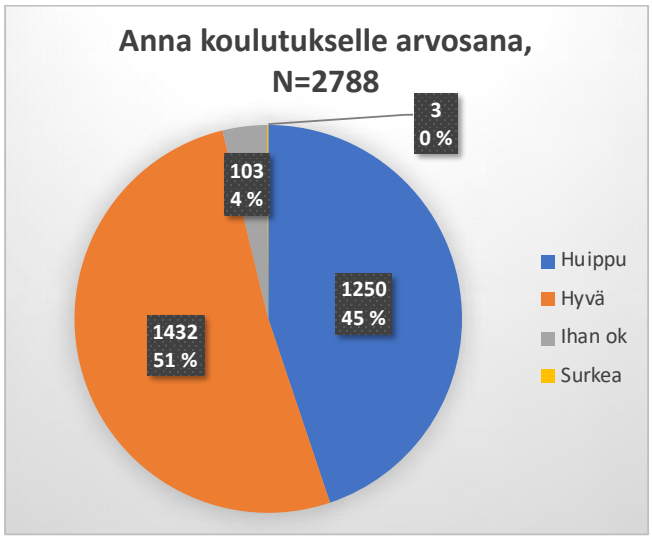

Koulutukselle yleisarvion antoi 2788 vastaajaa (=100%). Yksi vastauslomakkeen palauttaneista ei arvosanaa antanut lainkaan. Vastaajista 45% (1250 vastaajaa) piti koulutusta *huippu* hyvänä. 51% (1432 vastaajaa) vastaajista antoi arvion *hyvä*. Vastaajista 4% (103 vastaajaa) arvioi koulutuksen sanalla *ihan ok*. Kolme vastaajaa antoi arvion *surkea*.

Vinkki: Lue seuraavaksi osa 2! Tilastoraportin 2017 erillinen toinen osa kuvaa tilastotietoja kentän toiminnasta ja kerättyä palautetietoa kentältä. Toisen osan lopun pohdintaluku kohdentuu koko tilastoraporttiin ja toimii osan 1 ja osan 2 yhteenvetona.